

МЕЖІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ: СПІРНІ ПИТАННЯ

BORDERS OF ADMINISTRATIVE JURISDICTION: DISPUTE ISSUES

Вербіцька М.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Тернопільський національний економічний університет

Семенюк В.О., студентка III курсу
юридичного факультету
Тернопільський національний економічний університет

У статті досліджуються особливості змін законодавства щодо компетенції судів стосовно визначення юрисдикції. Акцентовується на проблематиці відшукування оптимальної моделі її розмежування, оскільки визначення юрисдикції спору здебільшого залишається досить складним питанням на практиці, що зумовлено не лише недосконаліми процесуальним законодавством, а й неоднозначністю його тлумачення як теоретиками, так і практиками, у тому числі, суддями. У зв'язку з тотальним оновленням процесуального законодавства, зокрема, адміністративного, сьогодні дуже актуалізувалися наукові дослідження окремих процесуальних інститутів. Описуються адміністративні процесуальні правовідносини, які стали предметом дослідження. Оскільки усі правовідносини виникають у суспільстві і можуть мати «змішану» природу, найбільш поширеними є приватно-публічні правовідносини. Ці правовідносини виникають за участі носіїв різних повноважень – цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних і кримінально-процесуальних, конституційних. Але відносини, які ми намагаємося співвіднести із конкретною судовою юрисдикцією, а саме адміністративною, можуть регулюватися декількома різними нормативними актами, які між собою є дещо суперечливими. Оскільки відносини виникають щодо різних об'єктів і з різних підстав, це обумовлює складнощі визначення адміністративної судової юрисдикції, адже достеменно невідомим залишається суб'єкт відносно якого і виникають адміністративні правовідносини.

Особливо слід зазначити роль Конституційного Суду в розв'язанні досить частих і серйозних колізій, що виникають у сфері взаємодії галузей влади, реалізації прав громадян, здійснення різними органами й посадовими особами своїх повноважень, суперечок про компетенцію, відповідності видаваних нормативних актів Основному Закону країни.

Однак на сьогоднішній день проблемою залишається відсутність єдиної методики до визначення критеріїв розмежування юрисдикцій судів. Про вказане свідчить і практика Верховного Суду, а особливо Великої Палати, до компетенції якої, власне, і належить вирішення питань розмежування юрисдикції. Отож, проблему теоретично можна було б вирішити, обґрунтувавши систему чітких, однозначних і зрозумілих критеріїв.

Ключові слова: юрисдикція, предметна юрисдикція, підсудність, публічно-правовий спір, суб'єкт владних повноважень, адміністративний суд, постанова Верховного Суду.

The article examines the features of changes in legislation regarding the jurisdiction of courts to determine jurisdiction. Accented on the range of problems of searching for of optimal model of her differentiation, as determination of jurisdiction of dispute mostly remains to the stumbers enough in practice, that predefined not only imperfect a judicial legislation but also by the ambiguousness of his interpretation by both theorists and practices, including, by judges. Due to the total renewal of procedural legislation, in particular, administrative legislation, scientific research of some procedural institutions has become very relevant today. The article describes the administrative legal relations that have become the subject of research. Since all legal relations arise in society and can have a "mixed" nature, the most common are private-public relations. These legal relations arise with the participation of holders of various powers - civil, economic, administrative, criminal and criminal procedure, constitutional. But the relationship we are trying to relate to a particular court jurisdiction, namely administrative, may be governed by several different regulations, which are somewhat contradictory. Since the relationship arises in relation to different objects and on different grounds - all this makes it difficult to determine the administrative jurisdiction, as the subject in respect of which the administrative relationship arises.

Special mention should be made of the role of the Constitutional Court in resolving frequent and serious conflicts that arise in the field of interaction between branches of government, realization of citizens' rights, exercise of powers by various bodies and officials, disputes over competence, compliance of issued regulations with the Basic Law.

However, today the problem remains the lack of a uniform methodology for determining the criteria for delimitation of court jurisdictions. This is evidenced by the practice of the Supreme Court, and especially the Grand Chamber, which is, in fact, responsible for resolving issues of delimitation of jurisdiction. Thus, the problem could theoretically be solved by substantiating a system of clear, unambiguous and clear criteria.

Key words: jurisdiction, subject jurisdiction, jurisdiction, public law dispute, subject of power, administrative court, decision of the Supreme Court.

Постановка проблеми. З часу створення спеціалізованих адміністративних судів в Україні у 2005 році періодично виникають колізії між адміністративною та цивільною або господарською юрисдикціями. Більше того, нерідко спостерігаються проблеми з розмежуванням адміністративної та конституційної юрисдикції, зокрема, наприклад, щодо позовів громадян до народних депутатів України щодо неналежного розгляду ними пропозицій громадян, у тому числі законодавчих ініціатив громадян, тощо.

Неоднозначне тлумачення належності спору не найкращим чином впливає на рівень довіри суспільства до системи правосуддя в Україні та оцінку вітчизняного судочинства міжнародною спільнотою. Адже принцип юридичної визначеності як невід'ємна складова більш широкого принципу верховенства права, беззаперечно, є одним із «китів», на яких стоїть сучасна правова система демократичних країн (доповідь «За демократію через право», схвалена Венеційською комісією 25—26 березня

2011 року). У практиці ЄСПЛ вимога правової визначеності перекликається із вимогою «якості» закону (Рішення ЄСПЛ від 10 грудня 2009 року у справі «Михайлюк та Петров проти України» (Mikhaulyuk and Petrov v. Ukraine, заява № 11932/02), Рішення ЄСПЛ від 24 березня 1988 року у справі «Ольссон проти Швеції» ("Olsson v. Sweden", заява № 10465/83)). ЄСПЛ наголошує: «норма національного закону не може розглядатися як «право», якщо її не сформульовано з достатньою точністю так, щоб громадянин мав змогу, якщо потрібно, з відповідними рекомендаціями, до певної міри передбачити наслідки, що її може потягнути за собою вчинена дія». Отже, в результаті наявності колізій в юрисдикційній сфері порушується принцип верховенства права, який охоплює дві описані вимоги і є однією з основоположних засад здійснення судочинства в Україні.

Стан дослідження. Загальні питання запровадження адміністративної юстиції, проблеми визначення сутності

адміністративного процесу були предметом досліджень таких учених як: В. Авер'янов, В. Бевзенко, Н. Льчишин, І. Коліушко, А. Комзюк, О. Корчинський, Р. Куйбіда, О. Кузьменко, Р. Мельник, Ю. Педько, О. Рябченко, В. Стефанік та інші.

У 2018 році Я.Сідей на дисертаційному рівні на матеріалах судової практики дослідив адміністративну юрисдикцію судів загальної компетенції першої інстанції.

Втім, проблема подолання колізії адміністративної юрисдикції з іншими видами судових юрисдикцій до цього часу залишається невирішеною, про що свідчить, у тому числі, і практика Верховного Суду, чим обумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні основних проблем розмежування адміністративної юрисдикції з іншими видами юрисдикції у сфері судової компетенції та окресленні можливих шляхів вирішення вказаної проблеми, КАС України.

Виклад основного матеріалу. Під юрисдикцією адміністративного суду слід розуміти правовий інститут, що містить сукупність юридичних ознак (властивостей) адміністративної справи, на основі яких закон визначає суд, що має право та зобов'язаний розглянути таку адміністративну справу й вирішити її по суті [1, с. 26].

Створення в Україні системи адміністративних судів привело до виникнення юрисдикційних конфліктів стосовно більшості сфер державного управління, зокрема, адміністрування податків, захисту економічної конкуренції, реєстрації речових прав на нерухоме майно, охорони прав інтелектуальної власності, розпорядження землями державної (комунальної) форми власності тощо [2, с. 223].

До недавнього часу для вирішення проблеми розмежування юрисдикції судів використовувався механізм абстрактних роз'яснень судових органів у вигляді постанов пленумів Верховного Суду і вищих спеціалізованих судів, а новою редакцією процесуальних кодексів розв'язання юрисдикційних спорів покладено на Велику Палату Верховного Суду шляхом вирішення конкретних справ, а не загальних роз'яснень [3].

Сьогодні ми спостерігаємо, що частково такі юрисдикційні конфлікти вирішуються, однак нестабільність судової практики та надто динамічні зміни процесуальних кодексів провають все нові юрисдикційні спори між судами різних спеціалізацій щодо визначення суду, який має вирішувати конкретний спір.

Констатуємо, що наявність суб'єкта владних повноважень як сторони спору все ж не є однозначною підставою для віднесення спору до адміністративної юрисдикції, оскільки законодавець визначив основоположною предметну юрисдикцію як критерій визначення юрисдикції адміністративних судів (ст. 19 КАС України).

Зокрема, автори редакції КАСУ 2017 року відмовилися також від суб'єктного критерію при розмежуванні предметної юрисдикції між місцевими загальними судами як адміністративними та окружними адміністративними судами, який був закріплений у попередній редакції Кодексу (спори за участю органів місцевого самоврядування – були підсудні першим, а за участю органів державної влади – другим).

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 4 КАС України адміністративна справа - переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір.

Стаття 19 КАС України у частині першій містить норму про те, що «юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах», а далі йде перелік таких спорів.

У п. 2 ч. 1 ст. 4 КАС України визначено, що публічно-правовий спір - спір, у якому:

– хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегова-

них повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або

– хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг;

– або хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи.

Відтак, можемо вивести аксіому: не кожен спір, де стороною є суб'єкт владних повноважень, належить до адміністративної юрисдикції, проте у кожному спорі, який розглядається адміністративним судом, стороною є суб'єкт владних повноважень.

Причому уже тривалий час дискутується питання про те, що суб'єкт владних повноважень не може бути позивачем в адміністративній справі, оскільки це суперечить завданню адміністративного судочинства загалом (ст. 2 КАС України), а лише відповідачем. Вважаємо, що в процесі реформації системи правосуддя та процесуальних норм, указана доктрина знайде закріплення в КАС України.

Для забезпечення однієї із основоположних засад правосуддя – його доступності механізми звернення до суду мають бути прописані чітко і прозоро у відповідних правових нормах і звернення до суду за захистом своїх прав, свобод чи інтересів фізичними чи юридичними особами має бути простим і максимальною досяжним. При цьому велике значення має правильний вибір суду, уповноваженого розглядати ту чи іншу справу. Особливо гостро проблеми розмежування юрисдикцій постають в адміністративному судочинстві.

Аналіз практики Великої Палати Верховного Суду свідчить як про значну кількість справ «юрисдикційної» категорії, так і про складнощі вирішення таких питань по суті, навіть у досить простих, на перший погляд, справах.

Показовою у цьому питанні є постанова Великої Палати Верховного Суду від 1 березня 2018 року у справі № 461/12052/15-ц, яка була ухвалена більшістю голосів суддів палати з перевагою в один голос. Вісім суддів, включно із суддею-доповідачем, висловили окрему думку. Предметом аналізу було віднесення до цивільної чи адміністративної юрисдикції позову районної адміністрації до власника квартири про зобов'язання вчинити дії — демонтувати самовільно влаштований металевий каркас з пластиковим покриттям на рівні першого поверху на дворовому фасаді будинку. Незважаючи на прийняття рішення «на межі фолу», Верховний Суд зробив очевидний висновок, що спір є цивільно-правовим за своїм змістом, оскільки стосується речового права відповідача щодо здійснення ним права власника житлового приміщення та виник у зв'язку із запереченням позивачем такого права на проведення змін на стіні житлового будинку [4, с.53].

Висловлення в юрисдикційному питанні своєї позиції Великою Палатою ВС є вкрай важливим. Як приклад можна навести ситуацію із спорами за участю банків, що перебувають на стадії ліквідації. Зокрема, Верховний Суд України в своїх постановках від 16 лютого 2016 року та від 15 червня 2016 року дійшов висновку щодо необхідності розгляду спорів за участю банків, що перебувають на стадії ліквідації, саме в господарських судах. Такий його висновок ґрунтувався на тому, що оскільки банк — це юридична особа, то ліквідаційна процедура такого банку повинна здійснюватися аналогічно до процедури банкруства будь-якої іншої юридичної особи, тобто за правилами господарського судочинства. Отже Верховний Суд України, вирішуючи питання підвідомчості, у зазначених постановках вдався до суб'єктного підходу, ігноруючи питання предмета спору.

У свою чергу, суди адміністративної юрисдикції неодноразово відступали від правового висновку Верховного Суду України та вказували, що Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (його представник) є державною спеціалізованою установою, що виконує функції державного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб. А спори, які виникають у правовідносинах з суб'єктом владних повноважень, є публічно-правовими та підлягають розгляду за правилами КАС України. В основу таких рішень суди адміністративної юрисдикції поклали все той же суб'єктний підхід до питання визначення юрисдикційності, проте вже в контексті особливого статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (його представника). З огляду на неодноразову позицію в питанні юрисдикційності таких спорів Велика Палата Верховного Суду 18 квітня 2018 року, розглядаючи справу № 910/8132/17, вказала, що визначальною ознакою при вирішенні питання щодо підвідомчості справ з Фондом гарантування вкладів або уповноваженою особою Фонду є саме характер правовідносин, з яких виник спір, а не суб'єктний склад учасників [5].

Дуже важливим поступом Верховного Суду стала позиція у Постанові Великої Палати від 20 листопада 2018 року у справі № 5023/10655/11 щодо розмежування юрисдикції судів у спорах за участю держави, оскільки такі спірні правовідносини створювали багато непорозумінь і колізій з приводу належності їх розгляду до конкретного суду. Встановлено, що за правилами цивільного судочинства розглядаються спори про захист приватного права або інтересу.

Розгляд публічно-правових спорів віднесено до юрисдикції адміністративних судів, що виключає їх розгляд за правилами іншого судочинства. Держава в особі відповідних органів, які діють у межах їхньої компетенції встановленою законом, може брати участь у судових процесах, в тому числі як позивач, за правилами цивільного, господарського або адміністративного судочинства, виходячи, передусім, із суті правовідносин та з урахуванням, зокрема, суб'єктного складу сторін та інших чинників, які можуть впливати на визначення юрисдикції судів. У випадку, коли держава вступає у цивільні чи господарські правовідносини, вона має на меті задоволення приватного інтересу або цивільну правоздатність на рівні з іншими учасниками цих правовідносин. Метою участі держави в особі відповідних органів в адміністративних правовідносинах є публічний інтерес, тобто, вступаючи у такі відносини, держава захищає інтереси невизначеного кола осіб і діє через органи як суб'єкт владних повноважень. Як у цивільних, так і в адміністративних відносинах органи, через які діє держава, не мають власних прав і обов'язків, але наділені повноваженнями (компетенцією) представляти державу у відповідних відносинах [6].

Сам собі заперечив Верховний Суд, виклавши позицію Великої Палати у Постанові від 05.06.2019 у справі №686/23445/17. Тут уже йшлося про відшкодування збитків (недоотриманої заробітної плати), завданих прийняттям неконституційного акта - Закону України від 28 грудня 2007 року № 107-VI «Про Державний бюджет на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Суддя позивався до держави Україна в особі Управління Державної казначейської служби України, третьою особою була Державна судова адміністрація.

Хоча такий спір однозначно має приватно-правовий характер, у Постанові відзначено, що предметом спору є стягнення збитків у вигляді неотриманої частини заробітної плати та щомісячного грошового утримання, які мали бути нараховані позивачу, коли він працював суддею, тобто перебував на публічній службі, а також стягнення компенсації у зв'язку з несвоєчасною виплатою. Відтак Палата дійшла висновку, що спір, який виник між сторонами у справі, стосується проходження позивачем публічної служби, до чого включається і виплата заробіт-

ної плати та щомісячного грошового утримання. А спори, пов'язані з проходженням публічної служби, розглядаються за правилами адміністративного судочинства [7].

Інша справа тієї ж категорії: Велика Палата Верховного Суду у постанові від 19 лютого 2020 року № 640/109/19 висловила позицію, що бездіяльність суб'єкта владних повноважень, яка призвела до виникнення, зміни чи припинення цивільних прав, обов'язків або зачіпає інтереси особи чи пов'язана з реалізацією нею майнових або особистих немайнових прав чи інтересів, може бути припинена в порядку, визначеному ЦПК України.

В указаному рішенні йшлося про спір з приводу визнання протиправного бездіяльності районної державної адміністрації щодо відмови у скасуванні реєстрації місця проживання її дитини та зобов'язання відповідача вчинити такі дії [8].

На наш погляд, хоча у даній справі Верховний Суд доволі доступно і лаконічно розтлумачив критерії розмежування спорів за участю держави на прикладі конкретної справи, сторонами якої є Одеська регіональна служба державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті та ТОВ СП «Нібулон», все ж різноманіття таких спорів на практиці призводитиме до того, що не завжди навіть високопрофесійні адвокати, ба, навіть судді, зможуть однозначно правильно визначати юрисдикцію таких спорів.

Крім того, на жаль, доводиться спостерігати неоднозначну практику Верховного Суду, яка на даний час призводить і провокуватиме у майбутньому порушення принципу правової визначеності, який є невід'ємною складовою права на справедливий суд, гарантованого кожному Європейською 6 Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Особливо небезпечним є «революційне» руйнування меж юрисдикцій, яке, першою чергою, стосується адміністративного та господарського судочинства. З таким підходом можна погодитись, якби висновки, що набувають відображення в Постановах, спиралися на вагомі, обґрунтовані аргументи та чітку, послідовну логічність. Але, на жаль, таке не відбувається. Вже з'ясувалося, що проходження публічної служби прирівнюється до відносин, що регулюються звичайним трудовим договором, і саме тому це не є предметом розгляду подібних справ в адміністративних судах. Виявилось, що спори, пов'язані з рішеннями щодо дій та бездіяльності державних реєстраторів – також звичайні спори про право. [9].

Погоджуючись з позицією М. Кучерявенка та Є. Смичка, не можемо не акцентувати увагу на глобальності проблеми розмитого розмежування юрисдикції загальних судів, адже таким чином нівелюється не лише чітке, об'єктивне розмежування юрисдикцій, а здійснюється наступ на основоположні права та свободи людини, знищується адекватний режим їх захисту, виключається можливість у особи звернутися за захистом саме до того суду, у якого є підстави та засоби найбільш ефективно захистити особу від свавілля держави, суб'єктів владних повноважень.

Із цього приводу висловимо окремі власні аргументи й звернемося до позиції Великої Палати Верховного Суду, висловлену у Постанові від 4 вересня 2018 року по справі № 823/2042/16. Справа стосується оскарження дій реєстратора щодо прав на земельну ділянку. Не вдаючись до зайвого цитування, звернемо увагу на те, що нам видається найважливішим [10].

Державний реєстратор не виконав свій обов'язок щодо перевірки наявності іншого зареєстрованого права. Адміністративні суди виходили з того, що позивач оскаржує виключно порушення суб'єктом владних повноважень порядку здійснення державної реєстрації речових прав і спір існує не між двома орендарями, а між орендарем та реєстратором як суб'єктом владних повноважень.

Позиція ж Великої Палати Верховного Суду будувалася на тому, що необхідною ознакою суб'єкта владних повноважень

є здійснення ним публічно-владних управлінських функцій. Ці функції суб'єкт повинен виконувати саме в тих правовідносинах, у яких виник спір. Спір, що розглядається, не є спором між учасниками публічно-правових відносин, оскільки відповідач, приймаючи оскаржуване рішення про державну реєстрацію прав на нерухоме майно (право оренди на спірну земельну ділянку), не мав публічно-правових відносин саме з позивачем. Прийняте відповідачем оскаржуване рішення про державну реєстрацію стосувалось реєстрації прав іншої особи, а не позивача. Отже, даний спір є спором про цивільне право, тобто має приватноправовий характер, а саме є спором позивача (ПП «Колос Чигиринщини») та ТОВ СП «Нібулон» щодо права на спірну земельну ділянку, яке підлягає державній реєстрації.

Відверто кажучи, ми, дослідивши вищеописані позиції, не лише не зрозуміли чітких критеріїв розмежування юрисдикції у таких спорах, а, швидше, навпаки, дійшли висновку, що не взялися би зараз самостійно визначати належність справи до розгляду в конкретному суді.

Указана постанова стала предметом різкої критики М. Кучерявенка та Є. Смичка. Натомість знані науковці І. Спасибо-Фатєєва та О. Печений у публікації «Про фантомний біль адміністративної юрисдикції» надали контраргументи щодо позиції Великої Палати і висловили своє бачення.

Відтак, очевидно, що такі запеклі диспути серед науковців та практиків є результатом тих складнощів, які існують у юрисдикційному розмежуванні спорів. І оскільки дискусії щодо розмежування юрисдикцій не вщухають, і в цьому аспекті слід відзначити певні негативні тенденції, що впливають на правозастосування.

Складним є також питання про межу між адміністративною і конституційною юрисдикцією, яку якісно провести доволі важко. Предметом адміністративної юрисдикції часто будуть підзаконні правові акти. Критерієм оцінки правомірності цих актів є, зокрема, і Конституція України.

Юрисдикція Конституційного Суду також поширюється на низку підзаконних актів, вичерпний перелік яких визначено пунктом 1 частини першої статті 150 Конституції України (підзаконні правові акти Верховної Ради України, акти Президента і Кабінету Міністрів України, правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим). Єдиним критерієм оцінки цих актів для Конституційного Суду є норми Конституції України. Отож і предмет перегляду і еталон для оцінки в адміністративній та конституційній юрисдикціях нерідко збігатимуться. Це може призвести до дублювання компетенцій адміністративних судів та Конституційного Суду, а отже, - до різних результатів перегляду правових актів. Названа проблема потребує вирішення на законодавчому рівні.

Можна передбачити принаймні три варіанти запобігання ретину адміністративної та конституційної юрисдикції.

Перший з них полягає у вилученні з адміністративної юрисдикції повноваження вирішувати питання про конституційність правових актів. Інший підхід щодо проведення поділу між адміністративною і конституційною юрисдикціями запропоновано проектом Адміністративного процесуального кодексу України. Ним передбачено, що адміністративні суди вирішують в порядку адміністративного судочинства всі спори про правові акти, крім тих справ, які згідно з Конституцією України вирішуються Конституційним Судом в порядку конституційного судочинства.

Третій варіант розв'язання проблеми меж адміністративної та конституційної юрисдикції полягає у наданні фізичним та юридичним особам, які вважають, що їхні права порушено, можливості оскаржити до адміністративного суду будь-який правовий акт не тільки з огляду на його незаконність, а також з огляду на невідповідність Конституції України. Відмінність між адміністративною і конституційною юрисдикціями при такому підході можна провести за суб'єктами звернення до суду, мотивами звернення і об'єктом судового захисту. [11].

Висновки. Проаналізувавши окремі праці науковців, позиції Великої Палати Верховного Суду, ми дійшли висновку, що тема розмежування адміністративної юрисдикції дуже неоднозначна та спірна. Виходячи з норм українського процесуального законодавства, яке формувалось протягом багатьох років та перманентно зазнає трансформації, залишилось багато колізійних аспектів, що впливають на якість та ефективність системи адміністративного правосуддя. Адже часто трапляються випадки, коли суди відмовляють у відкритті провадження, у зв'язку з неправильно визначеною підсудністю. Проте трапляються й такі випадки, коли суд, визнавши неналежність певної справи до адміністративної юрисдикції, замість того, щоби закрити провадження, ухвалює рішення по суті справи (про відмову у задоволенні позову).

Тож незважаючи на постійну зміну законодавства щодо компетенції судів окремих юрисдикцій, знайти оптимальну модель її розмежування на даний час не вдається. Особливі проблеми в розмежуванні юрисдикцій виникають у разі, якщо при визначенні критеріїв такого розмежування закон виходить із різнопланових ознак, не узгоджених між собою, внаслідок яких один і той самий спір формально може бути розглянутий судами різних юрисдикцій. Такі ситуації є суттєвим порушенням права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) та на ефективний засіб юридичного захисту, визначеного ст. 13 Конвенції.

Більшість дослідників погоджуються з тим, що положення законодавства щодо розмежування юрисдикцій потребують свого вдосконалення, пропонують шляхи вирішення наявних проблем. Але об'єктивна дійсність в Україні така, що до думок науковців парламент прислухається досить рідко, а Верховний Суд у своєму баченні даного питання є непослідовним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордєєв В.В. Актуальні питання визначення предметної підсудності адміністративних справ. *Вісн. Вищої ради юстиції*. 2011. № 3 (7). С. 25-41.
2. Коверзнев В.О. Розмежування юрисдикції адміністративних і господарських судів України: проблеми теорії та практики. *Форум права*. 2013. № 2. С. 223-229. Електронний ресурс. URL : file:///D:/admin/Downloads/FP_index.htm_2013_2_34%20(1).pdf
3. Спасибо-Фатєєва І. В., Печений О. П. Про фантомний біль адміністративної юрисдикції. *Юр. Вісн. України*, 2018, № 51/52. Електронний ресурс. URL : <https://yuv.com.ua/pro-fantomnyj-bil-administratyvnoyi-yurysdyktsiyi/>
4. Роз'яснення Верховного суду. *Зведений дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду за 2018 рік*, Київ, 2019. Електронний ресурс. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajjest_rich_2018.pdf
5. Відомості Єдиного державного реєстру судових рішень. Офіційний сайт. Нормативні акти. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56171925>
6. Відомості. Офіційний сайт. Судова влада України. Позиція Верховного суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/703582/>
7. Відомості. Офіційний сайт. Судова влада України. Позиція Верховного суду. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/703582/>
8. Відомості. Офіційний сайт. *Прецедент*. Нормативні акти. URL: <http://jurist.ua/?article/1650>
9. Кучерявенко М. П., Смичок Є. М. Практика Великої Палати Верховного Суду – «перемога» чи колапс? *Юр. Вісн. України*. 2018. № 50 (14-20 грудня).
10. Позачерговий дайджест № 3 практики Великої Палати Верховного Суду. Дайджест від 11.12.2018, № 3. Електронний ресурс. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00230>
11. Проблеми розмежування адміністративної та конституційної юрисдикції. Електронний ресурс. URL: <https://pravo.org.ua/ua/news/2605->